

ו. ראשי תיבות וקצורים

אם היום אחרי המצאת מכונת דפוס המסדרת ומדפסת אלפי גליונות בשעה מועטת עדיין נתפסים אנו לראשי תיבות שלא אחת הם לנו כחידות סתומות שאין אנחנו יודעים את פתרון, הנה לא יפלא אשר אלו המעתיקים לפנים בחרו לעצמם את השימוש בראשי תיבות, ואם לפעמים טעה אחד המעתיקים נשאר השבוש גם במהדורות המאוחרות בהיות מלאכת ההעתקה יגיעה ומשעממת, עד כי היו למשל בכינוי "ספרא בצירא" (ראה ע"ז ט, ב).

ידוע כי הרבה סוגיות בתלמוד בבלי ובפרט בירושלמי נתקצרו ע"י אשגרת הענין, עד כי אין מבין לפתור חידותיהם, והמבארים שבאו אחריהם התחבטו בביאורים ולא תמיד בהצלחה. לפעמים הגיהו בפנים שונים, ובכך כמעט שחסמו הדרך למצוא הנוסחה המקורית...

וספרא בצירא לא בז גם לקטנות, לא רק שהשמיט סוגיות ועינינים שלימים שהוכפלו, כי אם השתמש בכל הזדמנות לקצר, ולכן הרבה להשתמש בנוטריקון, לכתוב תיבה עם קוים למעלה במקום התיבה כולה. מהעתקה להעתקה נתרבו השבושים ע"י מחיקת הקוים, וכמה וכמה טעיות השתרבו ע"י ראשי תיבות שלא נפתרו כהוגן, וכבר התלבטו בפתרון הר"ת בתקופה עתיקה. ראה לדוגמא חדושי הגרש"ש שבס"ס נתיבות עולם על אמרם במשנה פסחים י"א ב אר"י שתי חלות של תודה פסולות מונחות על גבי האיציטבא כו' ובגמ' שם י"ג ב: תני תנא קמיה דר"י על גב האיציטבא, א"ל וכי להצניען הוא צריך? תני על גב האיציטבא, וכן במשנה סוכה מ"ב החזנין מקבלין – לולביהן – וסודרין אותן על גבי האיציטבא כו', ובגמ' שם מ"ה רע"א א"ל וכי לייבשן הוא צריך? אלא אימא על גב האיציטבא כו' ובהגרש"ש שהתלמידים העתיקו לעצמם בראשי תיבות "ע"ג" יכלו לטעות בפתרון הר"ת ור"י ור"נ העמידו את תלמידיהם ששנו לפניהם על הקריאה המדויקת...

ובחתימת מחקרי זה ארשה לי להעיר בענין אשר כמו שהוא לפנינו הוא מוזר מאוד. ברש"י סוכה ל"ה, ב ד"ה הרי יש בה היתר אכילה, לכהן, וישראל נמי נפיק בה אם לקחה מכהן הואיל ויכול להאכילה לבן בתו כהן, אבל פדיון אין לה להיות ניתנת לאכילת ישראל, והאומר כן רשע הוא. וכמה מפליא ביטוי זה בפי אבי הפרשנים הפדגוג המתון שהאיר עינינו בכל גופי תורה והנה בזה נתרשג כל כך, אשר לא מצינו דוגמא אצלו בשום מקום, וביחוד מפליא הן יש דס"ל שאלה בהקדש ראה עירובין ל', ע"ב ונדרים נ"ט א ובכן הרי יש היתר אכילה. לחומר הנושא יתכן לשער כי גם בזה לפנינו טעות המעתיק, דאירינן הכא בפלוגתת בית שמאי ובית הלל ראה במשנה, וסוגיין כבית הלל, ולכן הוכרח רש"י לבאר היתר אכילה אליבא דבית הלל, והדגיש שלא יוכל לפרש שיש לו היתר אכילה ע"י פדיון [או שאלה] לפי שהאומר כן ב"ש [בית שמאי] הוא, ראה ש"ך חו"מ סי' רנ"ה סק"ו שהוכיח מפסחים מ"ו, ב שבית שמאי ס"ל יש שאלה בתרומה, והמעתיק שלא עמד על דעת ב"ש החליף שאלה בפדיון.

[מתוך: מחקרים בדרכי התלמוד - הרב ראובן מרגליות]

"סטיו"

"סטיו" הינו מונח אדריכלי, שפירושו: כעין מסדרון מקורה, הנוצר על ידי שורת עמודים העומדת במקביל לקיר, ועליה גג הסוכך על השטח שבין שורת העמודים לבין הקיר. מסביב לחומות הר הבית מבפנים, היו סטוים שנבנו כדי להגן על הבאים למקדש מפני הגשמים ומפני השמש. הסטוים בהר הבית היו רחבים ביותר (כשלושים אמה), ונוצרו על ידי שתי שורות של עמודים המקבילות זו לזו ולחומת הר הבית ("סטיו כפול"). במשנה (מב, ב) מובא, שכאשר יום טוב הראשון של סוכות חל בשבת, מביאים את הלולבים למקדש מערב שבת, זאת, כדי להימנע מטלטול מרשות לרשות בשבת עצמה. את הלולבים מניחים בסטיו ("איציטבא") עד למחרת, ובאופן זה נשמרים הלולבים מלהתייבש בשמש.

[מתוך: עלון המקדש]